

Ochrana přírody

KULÉROVÁ PŘÍLOHA ročník 79 číslo 4 2024

ZPRÁVY / AKTUALITY / OZNÁMENÍ

Evropský kongres ochrannářské biologie posedmé

Ve dnech 17.–21. června 2024 proběhl v Boloni 7. evropský kongres ochrannářské biologie (European Congress of Conservation Biology). Vědci a ochránci přírody z celé Evropy měli příležitost účastnit se této události v kampusu Boloňské univerzity, Alma Mater Studiorum, nejstarší vysoké školy v západním světě. Celkový počet přihlášených – více než 1 000 z 51 zemí světa – vypovídá o významu konference napříč státy a obory.

Tématem konference bylo ambiciózní motto „Biodiversity positive by 2030“ odvozené od Strategie EU v oblasti biologické rozmanitosti do roku 2030. V den slavnostního zahájení konference byl navíc Radou EU schválen návrh nařízení o obnově přírody, což značně povzbudilo přednášející i posluchače a potvrdilo smysluplnost zacílení celé události.

Vědci i pracovníci ochrany přírody měli v nabítném programu možnost účastnit se desítek pracovních seminářů a bloků přednášek z velké části zaměřených právě na zmíněné cíle ochrany přírody. Možnostem naplnění závazků dosažení příznivého stavu druhů a stanovišť a navýšení územní ochrany na 30 %, kdy alespoň 10 % celkové rozlohy má spadat do režimu přísné ochrany, se věnovala celá řada příspěvků. Konkrétně se mnohé věnovaly zejména tzv. jiným účinným územním ochranným opatřením (OECMs; více informací v článku Knižátkové a Havla, 2022) včetně soukromých rezervací či snaze zlepšit konektivitu chráněných území a optimalizaci soustavy Natura 2000.

Se správou chráněných území rovněž souvisí hodnocení stavu předmětů ochrany, pro které jsou vyhlášována. Stále více pozornosti je přitom věnováno systematickému ochrannářskému

Necelou hodinu cesty z Boloně se nachází chráněná oblast Parco regionale storico di Monte Sole.
Foto Jonáš Gaigr

plánování včetně monitoringu efektivity prováděné péče a její prioritizace. Tímto směrem se ostatně ubírá i systém sledování stavu EVL, který díky Informačnímu systému ochrany přírody v budoucnu propojí data o druzích a stanovištích s databázemi opatření realizovaných na jejich podporu.

Mimo hlavní tematický rámec si pak účastníci měli možnost vybrat z pestré nabídky přednášek. Mezi ty nejzajímavější patřily příspěvky mapující potravní preference vlka v různých oblastech, prezentace zaměřené na databázové zpracování obrazových dat z fotopastí nebo snahy o efektivní zapojení veřejnosti do monitoringu biodiverzity a výzkumu.

Sborník z konference bude k dispozici během léta 2024 na webu konference www.eccb2024.eu. Další evropský kongres ochrannářské biologie se uskuteční v roce 2026. V současné době probíhá nominační proces na místo konání. ■

Jonáš Gaigr, Karel Chobot

Kontinentální biogeografický seminář v červnu tohoto roku v Praze

Česká republika ve dnech 25.–27. června 2024 hostila v prostorách Fakulty životního prostředí České zemědělské univerzity v Praze významnou událost v ochraně přírody – tzv. Kontinentální biogeografický seminář Natura 2000 pro členské státy náležející do kontinentálního, alpského, panonského, stepního a černomořského biogeografického regionu. Seminář je součástí širšího biogeografického procesu, který Evropská komise zahájila v roce 2012 s cílem posílit implementaci unijního práva v oblasti ochrany přírody, konkrétně směrnice „o ptácích“ a „o stanovištích“, a podporovat spolupráci mezi státními orgány, odborníky a dalšími relevantními subjekty v členských státech EU. V poslední době je využíván pro sledování naplňování stěžejních elementů Strategie EU pro biologickou rozmanitost do roku 2030.

Pražský seminář organizovaný Ministerstvem životního prostředí ve spolupráci s Fakultou životního prostředí ČZU, Evropskou komisí, Univerzitou ve Wageningenu a nevládní organizací CEE Web for Biodiversity cílil na vybrané aktuální evropské otázky ochrany přírody a krajiny, zejména na proces přípravy příslibů („pledges“) na rozšíření chráněných území, ke zlepšení stavu přírodních stanovišť a druhů, k péči o bezlesí a jeho obnovu a k využití nekonvenčních nástrojů územní ochrany biodiverzity – tzv. OECMs. Terénní část semináře probíhala druhý den jeho konání v Českém krasu, kde měli účastníci možnost navštívit nově otevřený dům přírody, vybudovaný Správou jeskyní České republiky ve spolupráci s Agenturou ochrany přírody a krajiny ČR. Akce přilákala do Prahy přibližně 100 odborníků z 16 členských států, zástupců nevládního sektoru a zájmových svazů z celé Evropy včetně expertek z Ukrajiny.

Informace o velmi pozitivně hodnoceném semináři a jeho závěry včetně přednesených prezentací jsou k dispozici na odkazu <https://biogeoprocess.net/continental-region/>. ■

Petr Havel

Memorandum o péči a ochraně Ždánického lesa

Oblast Středomoravských Karpat, jejíž je Ždánický les zásadní součástí, představuje jeden z nejvýznamnějších komplexů listnatého lesa v ČR. V této oblasti se nachází rozsáhlé porosty acidofilních i květnatých bučin, v oblasti Ždánického lesa pak také typicky karpatských nebo panonsko-karpatských dubohabřin. Středomoravské Karpaty jsou specifické nejzápadnějším výskytem karpatské květeny v ČR. Pro tyto i další přírodní hodnoty je území součástí nadregionálního územního systému ekologické stability (Ekotoxa 2020) a celá oblast je opakovaně vyhodnocována jako vhodná pro vyhlášení chráněné krajinné oblasti Středomoravské Karpaty (Bínová 2004, Pešout 2015). Podle aktuálních dat AOPK ČR zastoupení přírodních a přírodě blízkých biotopů v oblasti Ždánického lesa mimo EVL Dambořícký les dosahuje 7 418 ha (Hubená a kol. 2024).

Na základě aktivity místních obyvatel sdružených v iniciativě Živý les pro živý region (Veverková 2023a) se uskutečnilo 6. prosince 2023 jednání ministra zemědělství Marka Výborného a ministra životního prostředí Petra Hladíka za účasti dalších institucí a představitelů samosprávy přímo ve

Pro účastníky semináře proběhla v okolí Suchdola terénní exkurze. Foto Sylva Schacherlová

Ždánickém lese (Veverková 2023b), výsledkem byl příslib memoranda, které upraví hospodaření v tomto jedinečném území tak, aby reagovalo na dopady probíhající klimatické změny a zajišťovalo uchování zdejší bohaté biodiverzity.

AOPK ČR na základě vlastních dat a jejich aktualizace v terénu (Hájek 2024) zpracovala odborný dokument (Hubená a kol. 2024), který se stal podkladem pro jednání o memorandu vedeném generálním ředitelem státního podniku Lesy ČR Daliborem Šafaříkem a ředitelem AOPK ČR Františkem Pelcem. Po projednání v Radě Jihomoravského kraje, ve vedení obou resortů a po seznámení představitelů místních samospráv s jeho obsahem bylo memorandum 23. července 2024 přímo ve Ždánickém lese podepsáno. Signatáři memoranda jsou Ministerstvo životního prostředí, Ministerstvo

zemědělství, Jihomoravský kraj, státní podnik Lesy ČR a Agentura ochrany přírody a krajiny ČR.

Podpisem dokumentu se zúčastnění zavázali k šetrným postupům při hospodaření a ochraně tohoto území a smluvní či územní ochraně 10 % vybraných nejceněnějších ploch. Cílem je uchování a podpora druhové pestrosti a posílení ekostabilizačních funkcí lesa jako významného krajinného prvku. Finální podoba způsobu hospodaření bude připravena do konce roku 2024 spolu se Školním lesním podnikem Mendelovy univerzity v Brně. Memorandum je koncipováno jako dlouhodobé, ale začalo platit hned dnem podpisu. Mj. byla omezena obnovní plocha a plocha holoseče a na 1 003 ha vymezených cenných porostů byla do doby stanovení způsobů péče a ochrany obnovní těžba pozastavena zcela. Výsledky se budou vyhodnocovat průběžně, nejméně jednou do roka.

Práce je tedy na počátku, lze však věřit, že memorandum bude naplňováno, podobně jako se podařilo naplnit memorandum o změně hospodaření v lesích v oblasti Soutoku Moravy a Dyje (Pešout 2020). Pokud se podaří hospodaření nastavit tak, aby bylo zajištěno uchování a podpora druhové pestrosti a posílení ekostabilizačních funkcí, je lhostejné, zda po obvodu Ždánického lesa budou či nebudou hraniční tabule CHKO. ■

Pavel Pešout

Signatáři memoranda se zavázali spolupracovat při nastavení a realizaci péče o Ždánický les a jeho ochraně. Zdroj AOPK ČR

Celý text memoranda, stejně jako seznam použité literatury, najdete na www.casopis.ochranaprirody.cz

Je potřeba hledat cesty, jak eliminovat střety mezi lidskými aktivitami a vlky

Je to přesně deset let. Fotopasti v létě 2014 potvrdily, že se v chráněné krajinné oblasti Kokořínsko – Máchův kraj narodila vlčata. Snímky tehdy obletěly celý český svět. Tuto událost lze považovat za milník trvalého návratu vlků do České republiky po více než sto letech, kdy byli na našem území vyhubeni a objevovali se pouze sporadicky při hranici se Slovenskem. Vlci, kteří se v tuzemském vnitrozemí usadili a úspěšně vyvedli mladé, přišli ze severu z oblasti sasko-polského pohraničí.

Různé názory

Často zaznívá otázka, kolik vlků u nás je? Za uplynulých deset let jich u nás i v celé Evropě přibývalo. Nikdo je nevysazoval, k nám se rozšířili především z Polska a z Německa. Většina smeček se pohybuje v hraničních regionech, takže stanovit populaci vlka není triviální. Podle posledních odhadů může u nás nyní žít okolo dvou stovek vlků. Přes úhyny pod koly aut a ilegální odstřely bude těchto šelem pravděpodobně dále přibývat. Průzkumy ukazují, že většina lidí vnímá návrat vlků pozitivně, i když se určitě liší názory obyvatel měst od náhledu lidí z venkova, kteří v sousedství vlků žijí. Vlk je krásné zvíře, navíc napomáhá myslivcům regulovat přemnoženou spárkatou zvěř, která v lesích a na polích podle expertních odhadů páchá škody okolo sedmi miliard korun ročně. Divoce žijící zvířata tvoří okolo 98 % vlčího jídelníčku, a zejména díky vysokým stavům zvěře se u nás vlkům daří.

Je přirozené, že vrcholový predátor populačně poroste, dokud bude mít dostatek potravy. Samozřejmě nepohrdne ani hospodářskými zvířaty, zejména ovci, které se mu na vůbec anebo nedostatečně zabezpečených pastvinách leckde doslova nabízejí. Roční náhrada škod způsobených vlkem na vybraných druzích hospodářských zvířat se v uplynulých letech pohybuje okolo deseti milionů korun. Za těch deset let vzrostl počet šetřených škod, ale zvýšily se i sazby, které se nyní pohybují od 4 500 korun (jehně nebo kůzle) do 31 200 korun (tele, býček) za kus. To, že navzdory kompenzacím nejsou většinou farmáři z návratu vlka nadšení, lze odhadnout. Politováníhodné ale je, že se mezi velké odpůrce návratu vlka zařadila též významná část myslivecké veřejnosti.

Tři ekonomické nástroje

Státní ochrana přírody od začátku usiluje o koexistenci vlků i hospodářských zvířat farmářů

Vlk se opět stává součástí evropské kulturní i přírodní krajiny. Foto Staffan Widstrand

v naší krajině. Obojí totiž považujeme za důležité faktory pro její uchování a obnovu ekologické hodnoty. Postupně jsme zavedli do praxe tři roviny ekonomických nástrojů, které se zaměřují na zmírnění konfliktů s farmáři. V první řadě z Operačního programu Životní prostředí finančně podporujeme efektivní zabezpečení hospodářských zvířat, jako je standardizované oplocení, pasteveční psi či košáry. Jen v uplynulých dvou letech bylo zemědělcům vyplaceno 24 milionů korun. Druhým nástrojem je náhrada újmy za ztížené podmínky pro zemědělské hospodaření v místech, kde vlk žije. Sem patří finance na údržbu oplocení, péči o pastevecké psy, pastevecký dozor i vícenáklady na lidskou práci. A do třetice jsou to náhrady za přímé škody za zabitá či vlkem zraněná hospodářská zvířata. Ekonomické stimuly jsme připravovali ve spolupráci s farmáři, zejména se Svazem chovatelů ovcí a koz a Asociací soukromého zemědělství. Dobré zabezpečení sice škody zcela nevyloučí, ale sníží je opravdu výrazným způsobem až o 90 %. Navzdory tomu velká část farmářů dosud k takovým krokům nepřikročila buď vůbec, nebo dostatečně (například na tlickrát zmiňovaném Broumovsku nemá kvalitní zabezpečení více než 80 % pastvin). Do budoucna však vyplácení škod za zabitá či zraněná kusy musí být vázáno právě na to, zda bylo stádo dobře zabezpečeno. Stát přece jen nemá tolik financí, aby pravidelně sponzoroval vlkům večeri. Zároveň jsme připravili takzvaný pohotovostní plán, který zjednodušuje podmínky pro případné zastřelení problematiky se chovajících vlků, například pokud opakovaně překonávají kvalitní zabezpečení pastvin. Naplňování tohoto plánu

však vyžaduje aktivní přístup orgánů státní správy včetně myslivosti.

Jak dál

Vlk se opět stává součástí evropské kulturní i přírodní krajiny. Pokud dokážeme překonat zažitá a překonané stereotypy, které jej řadí mezi škodnou, a nezačneme jej systematicky hubit, jeho počty se na většině našeho kontinentu stabilizují nebo vzrostou. Důvodem je bohatá nabídka potravy, ať již je to místy masivně přemnožená spárkatá zvěř, anebo nedostatečně zajištěná hospodářská zvířata. Různých aspektů, které život s vlky přináší, si všímá i analýza Evropské komise The Situation of the Wolf (*Canis lupus*) in The European Union (Situace vlka, *Canis lupus*, v Evropské unii). Odhaduje, že v členských zemích EU žije více než 20 tisíc zvířat. Nejvíce v Itálii, Rumunsku a v Bulharsku (okolo tří tisíc v každé zemi) a ve Španělsku (více než dva tisíce). Pro nás jsou důležité údaje ze sousedství, kde v Polsku (zhruba 1 900 vlků) i Německu (asi 1 400) populace narůstají. Česká republika má jednu z nejlépe propracovaných strategií podpory preventivních opatření, újem i náhrad škod v Evropě. Jejich využití v praxi ale pokulhává. Smutným dokladem přetrvávajícího resortismu je, že na rozdíl od jiných zemí jsou tato opatření na podporu zemědělců garantována resortem životního prostředí, a nikoli zemědělství. Protože vlčí populace roste a zřejmě dosáhne takzvaného příznivého stavu, dojde v budoucnu nejspíše k tomu, že vlk nebude v Evropě „přísně chráněn“, ale pouze „chráněn“. To znamená, že ochrana vlka jako druhu bude sice uchována, ale bude možný snazší odstřel problematických jedinců,

a to i přes určitá rizika rozbití sociálních struktur vlků.

Bylo by ovšem naivní se domnívat, že vlka odsuneme jen do národních parků, nebude třeba zabezpečovat hospodářská zvířata a že legislativně snazší odstřel některých jedinců povede k naprosté eliminaci škod. Stejně naivní je snaha určit nějaké pevné číslo, které nemá vliv populace přesáhnout. Koneckonců máme zkušenost s takzvanými normovanými stavy spárkaté zvěře, kdy tyto poněkud virtuální limity představují často fragment reálného počtu zvěře v krajině. Prostě musíme stále hledat cesty, jak eliminovat střety mezi lidskými aktivitami a vlky, neboť lze předpokládat, že tato majestátní šelma je a bude součástí naší krajiny, ve které plní důležitou roli. S vlkem žijeme – a on s námi. Podle posledních odhadů může u nás nyní žít okolo dvou stovek vlků. A bude jich pravděpodobně dále přibývat. Vlk se opět stává součástí evropské kulturní i přírodní krajiny. ■

František Pelc

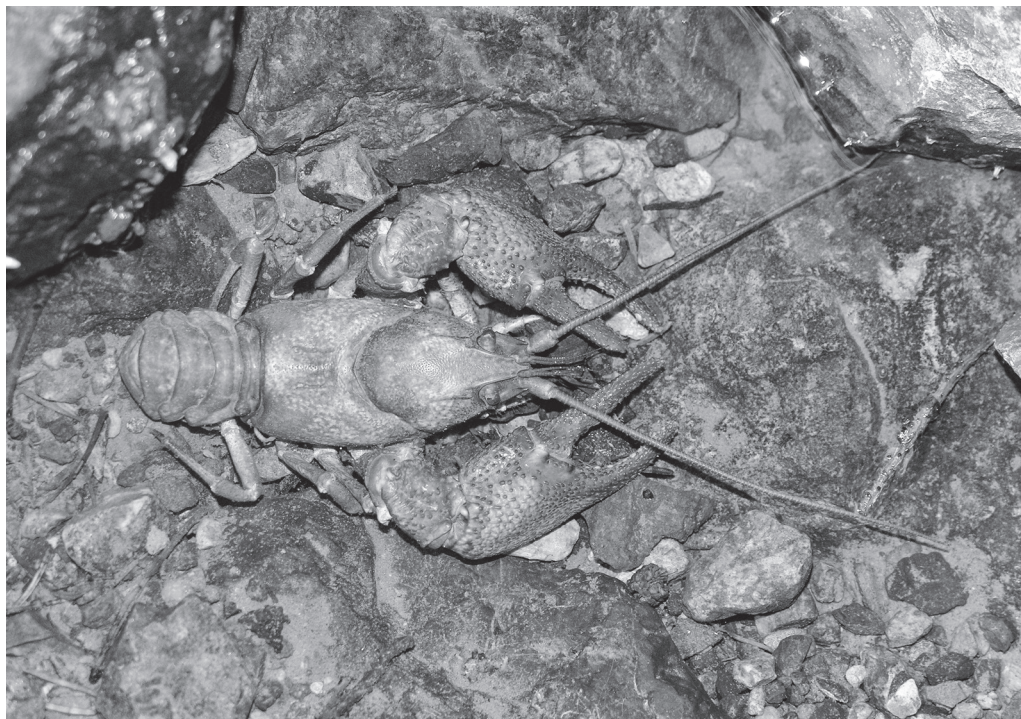
Převzato z Lidových novin, 8. července 2024

Tisková zpráva AOPK ČR

Spouštíme záchranný program pro raka kamenáče, našeho nejvzácnějšího a kriticky ohroženého raka

V České republice se vyskytuje šest druhů raků, pouze dva z nich jsou však původní. Jedná se o raka říčního a raka kamenáče. Rak kamenáč je vzácnější, jeho početnost výrazně klesá a bez aktivní péče o místa, kde dosud žije, hrozí úplné vymizení tohoto koryše z naší přírody. Právě proto nyní Ministerstvo životního prostředí schválilo záchranný program, který připravila Agentura ochrany přírody a krajiny ČR ve spolupráci s externími odborníky.

Rak kamenáč k životu potřebuje potoky s kamenitým dnem, vyhovuje mu, když do vody zasahují kořeny stromů či keřů, které poskytují dostatek úkrytů. Je velmi citlivý na napřimování či betonování potoků a kvalitu vody, závažným problémem jsou otravy a račí mor. Odhaduje se, že kvůli račímu moru vymřelo za posledních pět let až 20 % z celkové populace tohoto druhu v ČR. Dlouhodobým cílem záchranného programu je dosažení příznivého stavu raka kamenáče z hlediska ochrany na území ČR a zachování jeho výskytu na minimálně 200 km vodních toků.

Dospělý jedinec raka kamenáče. Foto David Fischer

„Zásadní je ochrana a aktivní péče o biotop druhu, tedy místa, kde rak kamenáč dosud žije. Důležité je zachování nejen jejich rozlohy, ale i kvality prostředí. Pomůže to nejen raku kamenáčovi, ale i dalším druhům, které potřebují k životu podobné podmínky. Větší podpora ochrany biotopů a místních populací všech chráněných druhů je navržena formou změny druhové ochrany v zákoně o ochraně přírody a krajiny. Novela bude v průběhu léta předložena vládě ke schválení. Nový záchranný program zajistí ochranu toků, kde se rak vyskytuje, napomůže také užší spolupráci mezi orgány ochrany přírody a většímu zapojení rybářské veřejnosti a hospodářů,“ zdůrazňuje ministr životního prostředí Petr Hladík. ■

Karolína Šulová

TISKOVÁ ZPRÁVA MŽP

Nejúspěšnější model ochrany přírody: MŽP uspořádalo seminář o národních parcích a CHKO

Nejen pro ochranu vzácných druhů rostlin i živočichů, ale také pro pestrou a zdravou krajinu, která je odolnější vůči extrémům způsobovaným změnou klimatu, je klíčová ochrana přírody na rozsáhlejších územích. Právě takovou představují čtyři národní parky a dvacet šest chráněných

krajinných oblastí, které dnes v České republice fungují. O tom, jaká je současnost i budoucnost velkoplošné ochrany přírody, diskutovali odborníci, zastánci i odpůrci chráněných oblastí na semináři Ministerstva životního prostředí „Chráněná území – nejuspěšnější model ochrany přírody“, který proběhl 13. června v Poslanecké sněmovně.

„Češi považují svoji přírodu za důležité bohatství. Kromě moře máme na malém území obrovské množství ekosystémů a přírodních fenoménů, od lužních lesů až po krkonošské alpské tundry. I proto chceme rozšířit chráněná území a vidíme smysl v tom, mít pátý národní park, Křivoklátsko, a dvacátou sedmou chráněnou krajinnou oblast Soutok Moravy a Dyje a dvacátou osmou CHKO Krušné hory. Dnešní seminář připomněl, že ponechání části krajiny přírodním procesům dává smysl jak pro samotnou přírodu, tak pro rozvoj regionů i pro domácí i zahraniční návštěvníky. Zároveň jsem rád za věcnou diskuzi i s našimi kritiky,“ uvedl ministr životního prostředí Petr Hladík.

Ochranu potřebuje nejen zemědělská půda, ale i zeleň ve městech a obcích. Z pohledu uchování pestrosti druhů i odolné krajiny je nutné ponechat přírodě dostatečný prostor, což umožňují právě chráněné krajinné oblasti a národní parky.

„Příroda není muzejní vitrína s jednotlivými exponáty. Je to živý systém, superorganismus. A aby mohl dobře a smysluplně fungovat, potřebuje prostor pro přírodní procesy, ale i jednotlivé biotopy a celé ekosystémy. Některým druhům, třeba hmyzu či roztočům, stačí mikrostaniště. Ale větší druhy savců, ptáci, ale i rostliny potřebují velké plochy, kde najdou potravu, klid, ale také možnosti migrace. Bez velkoplošných chráněných území není ochrana přírody možná, stejně jako se neobejde třeba bez zásad správné praxe v zemědělské krajině,“ říká Jakub Kašpar, náměstek ředitele Správy Krkonošského národního parku.

Při vyhlásování a správě chráněných území je nutné zohlednit nejen zájmy ochrany přírody, ale je samozřejmě nutné zohlednit především zájmy tamních obyvatel. I proto chce MŽP díky aktuální novele zákona o ochraně přírody a krajiny posílit roli místních obyvatel při správě národního parku. Právě na dobré spolupráci mezi správou parku a jednotlivými obcemi se na semináři shodli diskutující zástupci jednotlivých parků spolu se zástupci Agentury ochrany přírody a krajiny ČR se starosty i veřejností.

„Národní park Šumava je důkazem, že po třech desetiletích a mnohých názorových půtkách se ukazuje jako nejatraktivnější a informačně nejobjevnější model postupného uvolňování přírodních procesů – zdivočení. Návštěvnost roste, lidé si mnohem více užívají přírodu bez pařezů, traktorů a odvozních souprav. I přes zdánlivě nevybíravou smrt rozsévanou kůrovcem tu po něm zůstávají bohatě strukturované lesy, narůstající druhová rozmanitost a – to je pro nás nejvíce překvapivé – přežívají i velmi staré stromy, které se postupně začleňují do nově odrůstající stromové generace. Takový obraz by model hospodářského lesa nikdy nenabídl,“ vysvětluje ředitel národního parku Šumava Pavel Hubený.

Právě zachování pestré krajiny se vzácnými druhy rostlin a živočichů je dalším důvodem, proč právě ochrana přírody pomocí národních parků nebo chráněných území dává smysl. A v období postupující změny klimatu pomáhá udržování částí nejen zdravé, ale i odolné krajiny v praktických otázkách. Nechybí mezi nimi například zadržování vody nebo péče o lesy. Právě ty dokáží efektivně čelit nejrůznějším vlivům, je ale potřeba projít postupnou proměnou od klasického monokulturního lesa určeného hlavně na výnos dřeva k pestrému porostu složenému z původních druhů dřevin.

Přirozená obnova lesa v NP Šumava. Foto Pavel Hubený

„Národní park České Švýcarsko prošel rozsáhlou kůrovcovou gradací a jeho krajina se významně proměnila. Správa parku hledala pro každou dílčí část území ta nejlepší rozhodnutí, aby dopady na přírodní prostředí i návštěvníky byly co nejmírnější. Dnes zde díky tomuto diferencovanému přístupu může příroda ukazovat sílu vlastní obnovy a území současně zůstává dostupné návštěvníkům. Přírodní procesy na převažující části národního parku formují jeho lesy tak, že budou výrazně odolnější než monokulturní smrčiny v minulosti. Návštěvníci zde kromě krásných skal či rozsáhlých vzrostlých bučin uvidí také nejmladší přirozeně vzniklé lesy Česka,“ říká Petr Kříž, ředitel Správy národního parku České Švýcarsko.

Podobnou proměnou druhové sklady prošel národní park Podyjí, kde proměna lesů a porostů trvá již 35 let a postupně směřuje k tomu, aby byla ponechána samovolnému vývoji.

„Přeshraniční národní park Podyjí/Thayatal (Rakousko) je nejefektivnější možnou formou velkoplošné územní ochrany. Oceňuje to například i Evropský diplom Rady Evropy pro chráněná území i certifikát Transboundary Cooperation evropské federace Europarc či hodnocení Světového svazu ochrany přírody IUCN. Cílem obou států, který je dlouhodobě naplňován, je společná ochrana přírody a krajiny lesnatého

kaňonovitého údolí řeky Dyje/Thaya a přírodních procesů i vysoké biodiverzity ve jmenovaných chráněných územích,“ doplňuje Tomáš Rothrockl, ředitel národního parku Podyjí.

Počet chráněných území vzrostl na našem území především v 60. letech minulého století. Dnes z celkové plochy České republiky připadá na všechny druhy typů ochrany přírody, jak velkých, tak malých území včetně evropské soustavy Natura 2000, necelých 22 %. Ani to ale nestačí, už jen z důvodů evropských i mezinárodních závazků, a postupně by měl růst na přibližně 30 % plochy ČR. V příštím roce by měly přibýt dvě další oblasti, CHKO Soutok a národní park Křivoklátsko. Aktuálně probíhá i jednání se zástupci obcí v severních Čechách o vzniku nové CHKO Krušné hory, které jsou doposud jediným pohořím na našem území, jež nemá ucelenou ochranu. Zdejší příroda i hornická krajina si vyšší míru ochrany zaslouží a je již dlouho vytipovaným místem vhodným pro chráněnou oblast. Aktuálně probíhá jednání se všemi 67 obcemi, které by toto rozsáhlé území mělo pokrývat.

„Přírodní bohatství chráněných krajinných oblastí je především výsledkem dlouhodobého hospodářského využívání s respektem k ekologickým podmínkám. Právě proto nyní připravujeme vyhlášení dalších dvou – v lužních lesích na soutoku Moravy a Dyje a v Krušných

Výroční konference 55 let CHKO Jeseníky

Zabráníme úbytku biologické rozmanitosti?

1. cirkulář

Vážení příznivci jesenícké přírody.

V letošním roce uplyne již 55 let od vyhlášení chráněné krajinné oblasti Jeseníky. Při této příležitosti Správa CHKO Jeseníky plánuje uspořádat tradiční výroční odbornou konferenci s cílem prezentovat jedinečné přírodní dědictví Jeseníků, situaci ochrany přírody v současném světě i budoucí směřování péče o jeseníckou přírodu tak, abychom společně za účasti místních partnerů předešli ztrátám na druhové rozmanitosti naší krajiny.

Věříme, že konference bude dobrou příležitostí se opět po čase setkat, vyslechnout zajímavé příspěvky, diskutovat aktuální témata a lokální problémy a současně v zámeckých kuloárech hledat řešení globálních výzev.

Pokud Vás takové setkání oslovuje, jste srdečně zváni a rezervujte si prosím termín

6.–7. listopadu 2024

Výroční konference proběhne v reprezentativních prostorách zámku Kolštejn v Branné.
<https://chateaugoldenstein.com>

V případě zájmu o posterové prezentace uvítáme Vaše náměty v elektronické podobě na adrese: jeseniky@nature.cz do 30. června 2024.

Druhý oběžník s programem a závaznou přihláškou obdržíte začátkem září.

Těšíme se na setkání s Vámi!

horách s charakteristickými náhorními plošinami, rašeliništi a nejrozsáhlejšími svahovými bučinami v Čechách. Chráněná území však neznamenaají jen lepší ochranu biodiverzity, ale také přínos pro regionální rozvoj," uzavírá František Pelc, ředitel Agentury ochrany přírody a krajiny ČR. ■

Veronika Krejčí

Tisková zpráva AOPK ČR

Na Křivoklátsku se nově objevil vzácný brouk tesařík alpský

Tesařík alpský je nápadný, jasně modrý brouk s černými skvrnami na křídlech. V České republice nyní žije jen v Ralské pahorkatině, Bílých Karpatech a na jižní Moravě. Ačkoli se na jižní Moravě zřejmě v souvislosti s postupující změnou klimatu nyní šíří, stále patří mezi kriticky ohrožené druhy. Koncem června byli objeveni čtyři dospělí brouci v chráněné krajinné oblasti Křivoklátsko.

„Z různých zdrojů víme, že se tesařík alpský na Křivoklátsku dříve vyskytoval, máme i neověřené hlášení z loňského roku. Nález čtyř dospělých brouků, tří samců a jedné samice, je pro nás opravdu příjemným překvapením. Objevili jsme je ve zbytcích bukových porostů, kde jsme lesníkům zaplatili náhradu za dřevo, které z lesa neodvezli, ale ponechali je k zetlení. Právě takové prostředí tesaříkům alpským vyhovuje. Je pravděpodobné, že jde o místní mikropopulaci, která doposud unikala pozornosti entomologů. Budeme proto okolí nálezů průběžně sledovat, abychom měli jistotu, že se skutečně o stabilní, životaschopnou místní populaci jedná,“ vysvětluje Petr Hůla z Agentury ochrany přírody a krajiny ČR.

Dospělí brouci žijí jen několik dní, aktivní jsou především za teplého slunného počasí. Samice kladou vajíčka do zasychajícího nebo čerstvě zaschlého dřeva stojících pahýlů, zlomených stromů nebo větví. Larvy tesaříka alpského se vyvíjejí několik let v polosuchém až suchém dřevě větví a kmenů.

„K životu potřebuje tesařík alpský listnaté porosty s dostatkem mrtvého dřeva. O takové lesy je ale kvůli intenzivnímu lesnickému hospodaření v naší krajině nouze. To je jedním z důvodů, proč tento krásný brouk u nás téměř vymizel. I na Křivoklátsku už máme jen zbytky lesních porostů, kde jsou vedle sebe stromy různého

stáří. Ty přitom poskytují domov řadě druhů rostlin, živočichů a hub, které v jednodruhových a stejnověkých porostech nenajdeme. Doufám, že se potvrdí, že jedním z nich je i tesařík alpský," dodává Petr Hůla. ■

Petr Hůla, Karolína Šulová

EKOFILM SLAVÍ 50. LET

Jubilejní 50. ročník EKOFILMu, nejstaršího environmentálního filmového festivalu na světě, se uskuteční v Brně od 1. do 6. října 2024. Festival, který sehrál významnou roli již v předrevoluční době, letos přivítá návštěvníky ve Velkém Špalíčku. Z více než 200 přihlášených snímků dramaturgie vybrala do užšího finále 25 filmů z 16 zemí světa, přičemž dominují evropské produkce.

Slavnostní zahájení proběhne 1. října diskuzí ministra životního prostředí Petra Hladíka s hosty, po níž bude následovat koncert Dana Bárty. EKOFILM tak i nadále pokračuje v tradici spojování filmového umění s aktuálními environmentálními tématy. Letošní podtitul zní *Jak (ne)zabít přírodu* a řeč tedy bude i o tom, jak lidská činnost dopadá na životní prostředí. O trofeje budou filmy usilovat v kategoriích Krásy přírody, Vize přírody a Ve zkratce. Soutěžní filmy mohou navíc získat i některé z dalších ocenění – Hlavní cenu ministra životního prostředí za nejlepší film a Cenu prezidenta festivalu.

Celková finanční prémie je letos 3 000 dolarů. „Už půl století představuje EKOFILM české

23.–24. října 2024

23.–24. října 2024

Ředitelka Správy národního parku
Bavorský les

Ursula Schuster

Ředitel Správy národního parku
Šumava

Pavel Hubený

vás srdečně zvou na konferenci

AKTUALITY ŠUMAVSKÉHO VÝZKUMU VIII Research Actualities in Bohemian Forest VIII

Hotely Srní, Národní park Šumava, Česká republika

Těšíme se na výsledky vašich výzkumných projektů a probíhajícího monitoringu na území Šumavy.

Na konferenci se přihlašte pomocí online formuláře do 18. 8. 2024.

Vaše výstupy budete moci představit formou přednášek a posterů (**termín odevzdání všech abstraktů je do 6. 9. 2024**).

Počet účastníků je omezen.

Vaše registrace je platná po zaplacení konferenčního poplatku.

Součástí konference je i terénní exkurze. Konference bude probíhat v anglickém jazyce.

Poplatek: 1 500 Kč (60EUR) / studenti: 1000 Kč (40 EUR)

Kontakt: pavla.stankova@npsumava.cz

i mezinárodní veřejnosti špičkové světové filmy zaměřené na ochranu a pochopení přírody. Neznám na světě žádný jiný festival o přírodě, který by měl tak dlouhou tradici, a věřím, že právě letošní přehlídka bude výjimečnou oslavou jubilea," říká Ladislav Miko, který plní roli prezidenta festivalu již 10. rokem. „Letošní

program bude plný fascinujících příběhů a důležitých diskusí, který účastníky zaujme a chytí za srdce.“ Na webu ekofilm.cz je možné si již nyní rezervovat místa na jednotlivé projekce, přičemž vstupné na ně bude dobrovolné. ■

Martin Gillár

PRÁVNÍ OKÉNKO

Nové právní předpisy a další dokumenty v oblasti ochrany přírody a krajiny

(Přehled vybraných aktualit převážně z období červen–červenec 2024)

Právní předpisy:

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2024/1991 ze dne 24. června 2024

o obnově přírody a o změně nařízení (EU) 2022/869

Výsledná kompromisní podoba nařízení stanoví pravidla, která mají pomoci dlouhodobé a trvalé obnově biologicky rozmanitých a odolných ekosystémů v pevninských i mořských oblastech členských států EU. Nařízení má přispět k dosažení cílů Unie v oblasti zmírňování změny klimatu, přizpůsobování se této změně a neutrality z hlediska degradace půdy. Dalším cílem nařízení je přispět k posílení potravinového zabezpečení a k plnění mezinárodních závazků Unie. Toto nařízení stanoví právní rámec, na jehož základě členské státy EU zavedou účinná a územně specifikovaná opatření na obnovu, aby společně pokryly v rámci oblastí a ekosystémů spadajících do sféry působnosti tohoto nařízení do roku 2030 alespoň 20 % pevninských oblastí a alespoň 20 % mořských oblastí a do roku 2050 všechny ekosystémy, které obnovu potřebují.

Platnost: 18. srpna 2024

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 207/2024 Sb. o přijetí změny přílohy II Protokolu o ochraně životního prostředí ke Smlouvě o Antarktidě

Příloha II Protokolu se zabývá otázkami ochrany původní fauny a flóry Antarktidy. Definuje mj., co se rozumí škodlivým zasahováním do tamější fauny a flóry a z jakých důvodů a za jakých podmínek je mohou příslušné orgány povolit. Příloha II obsahuje též zákaz vysazování nepůvodních druhů a pravidla pro předcházení riziku zavlékání nepůvodních organismů včetně patogenních mikroorganismů.

Platnost pro Českou republiku: 21. května 2024

Zákon č. 182/2024 Sb. ze dne 29. května 2024, kterým se mění zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 465/2023 Sb., kterým se mění zákon č. 416/2009 Sb., o urychlení výstavby dopravní, vodní a energetické infrastruktury a infrastruktury elektronických komunikací (liniový zákon), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony

Spěšně připojeným legislativním „přilepkem“ tzv. havarijní novely vodního zákona je i novela ZOPK, která prostřednictvím nového § 82a ZOPK zakotvuje vyvratitelnou domněnku považujícího veřejného zájmu a zájmu veřejného zdraví a bezpečnosti pro povolování zařízení na výrobu energie z obnovitelných zdrojů. Tato vyvratitelná právní domněnka se obecně uplatní na celém území České republiky, neuplatní se však na území ZCHÚ, EVL, PO a lokalit s výskytem ZCHD národního významu. Příslušná domněnka se rovněž neuplatní pro plánování a výstavbu nových obnovitelných zdrojů energie využívajících energii vodního toku.

Účinnost: 1. července 2024 (pro „přilepek“ ZOPK), dále zčásti 1. srpna 2024 a zčásti 1. června 2026

Zákon č. 183/2024 Sb. ze dne 29. května 2024, kterým se mění zákon č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony

Cílem novely je posílení ochrany mimoprodukčních funkcí zemědělské půdy a krajinných prvků. Novela přináší zpřesnění pravidel plošné ochrany zemědělské půdy před závadnými látkami i erozí. Postupně má být (až na výjimky) zakázáno odnímat zemědělskou půdu I. a II. třídy ochrany pro záměry pro obchod nebo skladování o rozsahu větším než 1 ha nebo pro záměry na výrobu solární energie. K záměrům agrovoltaiky bude vyžadován souhlas orgánu ochrany zemědělského půdního fondu; dotčené pozemky mají zůstat součástí ZPF. Na krajinné prvky definované nařízením vlády č. 307/2014 Sb. (tj. meze, terasy, travnaté údolnice, skupiny dřevin, stromořadí, solitérní dřeviny, příkopy a mokřady) bude nově nahlíženo jako na součásti zemědělské půdy.

Účinnost: 1. července 2024, zčásti 1. ledna 2025

Vyhláška č. 190/2024 Sb. ze dne 20. června 2024 o podrobnostech provozu některých informačních systémů stavební správy

Prováděcí vyhláška Ministerstva pro místní rozvoj ke stavebnímu zákonu stanoví podrobnosti provozu a datového rozhraní portálu stavebníka, tj. evidenci stavebních postupů, vedení elektronických dokumentací a příslušných infosystémů. Informační systémy stavební správy jsou zde zastřešujícím pojmem pro portál stavebníka, evidenci stavebních postupů, evidenci elektronických dokumentací, informační systém identifikačního čísla stavby a informační systém stavebního řízení.

Účinnost: 1. července 2024

Vyhláška č. 131/2024 Sb. ze dne 17. května 2024 o dokumentaci staveb

Prováděcí vyhláška Ministerstva pro místní rozvoj ke stavebnímu zákonu stanoví závazný obsah různých typů dokumentací souvisejících s povolováním, rozšiřováním a odstraňováním staveb a se změnami využití území. Vyhláška dále stanoví obsahové náležitosti stavebního deníku, jednoduchého záznamu o stavbě a způsob jejich vedení. K vyhlášce je připojeno 13 příloh.

Účinnost: 1. července 2024

Vyhláška č. 145/2024 Sb. ze dne 28. května 2024, kterou se mění vyhláška č. 520/2005 Sb., o rozsahu hotových výdajů a ušlého výdělku, které správní orgán hradí jiným osobám, a o výši paušální částky nákladů řízení, ve znění vyhlášky č. 112/2017 Sb.

Novelizací vyhlášky Ministerstva vnitra se zvyšuje paušální částka nákladů ukládaná obviněnému v rozhodnutí o přestupku, v němž byl uznán vinným, a to z dosavadní částky 1 000 Kč na 2 500 Kč. Náklady řízení zahájených a pravomocně neskončených před 1. červencem 2024 se stanoví v dosavadní výši (tj. 1 000 Kč).

Účinnost: 1. července 2024

Vyhláška č. 146/2024 Sb. ze dne 31. května 2024 o požadavcích na výstavbu

Prováděcí vyhláška Ministerstva pro místní rozvoj ke stavebnímu zákonu stanoví podrobné požadavky na vymezení pozemků, umístování staveb a technické požadavky na stavby. Definuje též pojmy pro oblast vodních děl,

staveb pro plnění funkcí lesa a staveb pro zemědělství. Technické požadavky na stavby jsou upřesněny ve 13 přílohách; poslední příloha č. 14 obsahuje seznam ČSN přiřazených k příslušným ustanovením vyhlášky.

Účinnost: 1. července 2024

Vyhláška č. 149/2024 Sb. ze dne 30. května 2024 o provedení některých ustanovení stavebního zákona

Tato vyhláška upravuje formulář návrhu na stanovení ochranného pásma a formuláře žádostí o různorodé právní akty stavebního úřadu (např. žádost o povolení stavby apod.). Dále vyhláška upravuje detaily kontrol na úseku stavebního řádu (např. vzor průkazu zaměstnance provádějícího kontrolu), věnuje se autorizovaným inspektorům a systému stavebně technické prevence. Připojeno je 18 příloh.

Účinnost: 1. července 2024

Vyhláška č. 157/2024 Sb. ze dne 10. června 2024 o územně analytických podkladech, územně plánovací dokumentaci a jednotném standardu

Další vyhláška ze série prováděcích předpisů ke stavebnímu zákonu upravuje náležitosti obsahu územně analytických podkladů, jejich rozsah a formu pro území kraje a jejich úplné aktualizace předkládané k projednání radě kraje, dále pak formáty údajů o území a podmínky jejich poskytování, náležitosti obsahu a strukturu zadání zásad územního rozvoje, územního plánu a regulačního plánu a konečně náležitosti obsahu zadání změny územně plánovací dokumentace. Vyhláška dále stanoví obsah jednotného standardu územně plánovací dokumentace, vymezení zastavěného území a územních opatření a požadavky na strojově čitelný formát územní studie.

Účinnost: 1. července 2024

Vyhláška č. 227/2024 Sb. ze dne 19. července 2024 o rozsahu a obsahu projektové dokumentace staveb dopravní infrastruktury

Tato vyhláška stanoví rozsah a obsah projektové dokumentace pro stavby pozemních komunikací (tj. dálnic, silnic, místních komunikací a veřejně přístupných účelových komunikací), pro stavby dráhy a civilní letecké stavby.

Účinnost: 1. srpna 2024

Malé vodní toky nejsou vhodné pro výstavbu hydroelektráren. Foto Michael Hošek

Judikatura zahraničí:

Rozsudek Soudního dvora EU (druhého senátu) ze dne 25. dubna 2024, Sweetman, C-301/22

Soudní dvůr EU rozhodoval o předběžné otázce podané Vrchním soudem Irské republiky v řízení ve věci Peter Sweetman vs. An Bord Pleanála (irský úřad, který udělil společnosti chovající lososy povolení odebírat vodu z irského jezera Loch an Mhuilinn; jezero má rozlohu 0,083 km²). Pan Sweetman se proti úřednímu povolení odvolal. Tvrdil, že povolení je v rozporu s článkem 4 odst. 1 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/60/ES (rámcové směrnice o vodách), který ukládá provádět nezbytná opatření k zabránění zhoršování stavu dotčeného jezera. Soudní dvůr řešil dvě předběžné otázky: zda existuje povinnost charakterizovat a klasifikovat jezera menší než 0,5 km² a stanovit a monitorovat jejich ekologický stav a zda se povinnosti dosáhnout dobrého stavu povrchových vod a zabránit jejich zhoršování vztahují na tyto vody. Na obě otázky odpověděl soud záporně. Přijal však výklad, podle něhož se základní povinnosti podle směrnice sice nevztahují na útvary povrchových vod o výměře nižší než 0,5 km², zároveň je však třeba vždy zohlednit, že vodní útvary jsou často propojené. Při schvalování záměru na menším vodním útvaru je proto třeba vždy uvážit možný vliv

záměru na propojené vodní útvary, na něž se již uvedené povinnosti podle rámcové směrnice o vodách vztahovat mohou. Požadavky směrnice (zejména požadavek zabránit zhoršení stavu, zajistit dosažení alespoň dobrého stavu a zajistit soulad záměru s opatřeními v rámci programu pro danou oblast povodí) se proto uplatní.

Judikatura Česká republika:

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. března 2024, č. j. 25 Cdo 2069/2023

Případ se týkal zohlednění stromů při znaleckém ocenění pozemku, na němž se stromy nacházejí. Nejvyšší soud dospěl k závěru, že přítomnost rostlinstva má vliv na cenu pozemku, což je třeba zohlednit při jeho oceňování bez ohledu na okolnost, zda se jedná o porost trvalý, či nikoliv, zda porost na pozemku „vzešel“ ze semen, anebo ze sazenic přesazených z jiného pozemku (jednalo se o dočasnou plantáž „vánočních“ stromků). Měla-li podle soudu žalovaná znalecká kancelář vykonávající znaleckou činnost patřičné oprávnění v příslušném oboru a odvětví ve smyslu tehdy účinné vyhlášky č. 123/2015 Sb., kterou se stanoví seznam znaleckých oborů a odvětví pro výkon znalecké činnosti, pro ocenění stromků, dopustila by se neoceněním stromků porušení povinnosti

Mezi důležité úkoly obnovy přírody patří revitalizace odvodněných údolních niv. Foto Martin Dušek

vykonávat znaleckou činnost řádně; tato povinnost přitom vyplývá přímo ze zákona.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 3. června 2024, č. j. 6 As 227/2023

V tomto rozsudku NSS potvrdil, že Nálezová databáze ochrany přírody je spolehlivým důkazním prostředkem použitelným v přestupkovém řízení. Žalobci provedli nedovolené terénní úpravy horské louky s výskytem zvláště chráněných druhů rostlin a před správními soudy namítali nevěrohodnost záznamů o výskytu vemeníku zelenavého v aplikaci BioLog. Vyjádřili též pochybnosti ohledně spolehlivosti procesu přenášení údajů z BioLoga do Nálezové databáze (zda se tak nestalo až účelově v době konání správního řízení vedeného Správou Krkonošského národního parku). NSS vysvětlil, že odborná pracovnice nejprve údaje o rostlinách zadala do aplikace BioLog, načež byly zaevidovány rovněž do Nálezové databáze ochrany přírody a ověřeny odbornými garanty. V tomto postupu NSS nespatřuje nic nezákonného, údaje z databáze lze v přestupkovém řízení použít.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 20. června 2024, č. j. 8 As 88/2023

Nejvyšší správní soud se v této kauze zabýval zásadami tvorby honiteb ve smyslu § 17 zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů. Řešil otázku, zda oborní plot

představuje nepřekonatelnou překážku pohybu zvěře a zda bude zachována souvislost honebních pozemků i při umístění oborního plotu uvnitř honitby v jejím širším smyslu; zvěř by totiž měla mít možnost průchodu honitbou, aniž by byla vystavena nebezpečí při pokusu překonat eventuální překážku. Zákon o myslivosti definuje oboru jako druh honitby s podmínkami pro intenzivní chov zvěře s obvodem trvale a dokonale ohrazeným nebo jinak uzpůsobeným tak, že chovaná zvěř z obory nemůže volně vybíhat. Ze zákona tedy vyplývá požadavek, aby oplocení takové obory zabraňovalo chované zvěři toto oplocení překonávat. A nejde přitom jen o oborní oplocení jako fyzickou překážku pohybu, ale i o bezpečnost zvěře jako jednu ze zásad mysliveckého hospodaření, ke kterým se má při stanovování honebních hranic přihlížet. Oborní plot přitom nelze zaměňovat např. s dočasnou oplocenkou nové lesní výsadby ani se zemědělským ohradníkem, neboť ten svou výškou zabraňuje v pohybu hospodářským zvířatům, ne však spárkaté zvěři.

Z výše uvedeného tedy vyplývá, že oborní oplocení narušuje souvislosti honebních pozemků. K honitbě, která je tvořena oborou, tedy nelze přiřadit nové pozemky, ledaže dojde k přestavbě oborního oplocení tak, aby přičleňované pozemky fakticky rozšířily oplocenou plochu obory. Není-li taková přestavba možná, pak by správní orgán měl posuzované pozemky, s přihlédnutím k zásadám mysliveckého hospodaření, přiřadit

k jiné honitbě, i kdyby s touto honitbou neměly nejdelší společnou hranici (a nelze-li postupovat ani tímto způsobem, pak správní orgán výjimečně může prohlásit tyto pozemky za nehonební). Oborní oplocení přitom nemusí přesně kopírovat hranice schválené honitby; postačí, pokud je s ohledem na konkrétní prostorové možnosti přiměřeně následuje.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. června 2024, č. j. 6 As 166/2023

NSS řešil společně podanou kasační stížnost environmentálního spolku a fyzické osoby, kteří shodně namítali, že mají podle § 38a ZOPK právo připomínkovat zásady péče národního parku Šumava (tj. dokument, který je dle ZOPK přijímán za účelem zachování nebo zlepšení stavu předmětů ochrany národních parků), avšak toto své právo nemohli realizovat. Žalobci se u městského soudu domáhali ochrany před nezákonným zásahem, který spočíval v tom, že MŽP zásady péče NP Šumava na období 2022–2040 schválilo, aniž by Rada NP akceptovala podané připomínky žalobců k projednávanému dokumentu. Městský soud žalobu zamítl a NSS při posuzování kasační stížnosti následně zkoumal tzv. aktivní procesní legitimaci žalobců (tj. zda byli oprávněni žalobu podat, či ne), neboť právě její nedostatek byl důvodem pro zamítnutí žaloby. Městský soud totiž neidentifikoval žádné právo žalobců, do něhož by mohlo být zasaženo. NSS si proto kladl otázku, zda schválení zásad péče může přímo zasáhnout do práva jednotlivců na příznivé životní prostředí. Ačkoli zásady péče jsou koncepčním odborným dokumentem (obdobně jako plány péče) a nejsou nástrojem právní regulace závazné pro fyzické a právnické osoby, nevyplývá z toho ještě, že by nemohly představovat přímý zásah do veřejných subjektivních práv. Zásady péče slouží k výkonu vrchnostenské správy a z pohledu orgánů ochrany přírody jde o závazný dokument. Schválení zásad péče proto může přímo zasáhnout do práv jednotlivců na příznivé životní prostředí.

Na související otázku, zda lze prostřednictvím správního soudnictví napadat zásady péče o národní park a zda tak lze činit konkrétně prostřednictvím zásahové žaloby, NSS odpověděl rovněž kladně, ačkoli otázka, zda zásahem správního orgánu bylo zasaženo do právní sféry konkrétní osoby, je otázkou detailnější. V předloženém případě tedy žalobkyně (fyzická osoba) musí tvrdit a také prokázat dotčení své právní sféry; ohledně žalobce (zájmového spolku) se

však jeho aktivní legitimace předpokládá, a to z důvodu zájmu o účast na environmentálním rozhodování.

Další dokumenty:

Sdělení odboru druhové ochrany a implementace mezinárodních závazků MŽP o přijetí Zásad regulace netýkavky žláznaté a Zásad regulace klejichy hedvábné

MŽP jako ústřední orgán státní správy ochrany přírody ve smyslu § 79 odst. 6 ZOPK zajistilo projednání a přijalo dne 24. července 2024 (protokol č. j. MZP/2024/630/1779) Zásady regulace netýkavky žláznaté (*Impatiens glandulifera*) v České republice a zároveň přijalo téhož dne (protokol č. j. MZP/2024/630/1780) Zásady regulace klejichy hedvábné (*Asclepias syriaca*) v České republice. Kompletní text dokumentů je zveřejněn na webových stránkách ministerstva: Odborné podklady a metodiky – Ministerstvo životního prostředí (mzp.cz).

Sdělení odboru druhové ochrany a implementace mezinárodních závazků MŽP o schválení Záchraného programu pro raka kamenáče (*Austropotamobius torrentium*) v České republice

MŽP jako ústřední orgán státní správy ochrany přírody příslušný podle ustanovení § 79 odst. 3 písm. p) ZOPK posoudilo a dne 12. července 2024 schválilo „Záchraný program pro raka kamenáče (*Austropotamobius torrentium*) v České republice“ (č. j. MZP/2024/630/840), který zpracovala AOPK ČR ve spolupráci s externími odborníky. Kompletní text záchraného programu je uveřejněn na webových stránkách AOPK ČR: Rak kamenáč (zachranneprogramy.cz).

Dočasný metodický pokyn MŽP č. j. MZP/2024/610/1970 ze dne 15. 7. 2024

MŽP tímto metodickým pokynem stanovuje postup orgánů ochrany zemědělského půdního fondu při ochraně zemědělské půdy před erozí ve smyslu vyhlášky č. 240/2021 Sb., o ochraně

zemědělské půdy před erozí. Pokyn specifikuje dočasný režim ochrany zemědělské půdy před erozí a postup orgánů ochrany ZPF za účelem sjednocení praxe tak, aby byly zajištěny požadavky na ochranu ZPF podle zákona č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu, ve znění pozdějších předpisů. Pokyn se věnuje i postupu orgánů ochrany ZPF v řízení o žádosti o změnu trvalého travního porostu na ornou půdu.

(Věstník MŽP, roč. XXXIV, červenec 2024, částka 5, č. j. MZP/2024/080/301) ■

Aktuality sestavuje SOPAK AOPK ČR (Olga Svobodová, Ph.D., olga.svobodova@nature.cz)

Ústřední seznam ochrany přírody (<https://drusop.nature.cz>):

Kód ÚSOP	Kategorie	Název chráněného území	Kraj	Datum vyhlášení/zrušení	Poznámka
117	PP	Hošťálka	Jihomoravský	14. 03. 2024	přehlášení
399	PP	Sluňáky	Ústecký	22. 03. 2024	přehlášení
663	PP	Buky na Bouřňáku	Ústecký	17. 10. 2022	přehlášení
900	PP	Pavlečkova skála	Olomoucký	11. 03. 2024	přehlášení
1012	PP	Na Kozénku	Olomoucký	07. 03. 2024	přehlášení
1508	PP	Kokrháč	Ústecký	22. 03. 2024	přehlášení
1509	PP	Vinařský rybník	Ústecký	22. 03. 2024	přehlášení
2429	PP	Brániska	Olomoucký	07. 03. 2024	přehlášení
6256	PP	Hověží skály	Ústecký	07. 09. 2022	nové vyhlášení
6257	PP	Mědník	Ústecký	02. 11. 2023	nové vyhlášení
6258	PP	Najštejnské bučiny	Ústecký	07. 09. 2022	nové vyhlášení
6259	PP	Pekelské údolí	Ústecký	17. 10. 2022	nové vyhlášení
6260	PR	Pražská pole	Ústecký	06. 03. 2024	nové vyhlášení
6261	PP	Vápenka v Háji u Loučné pod Klínovcem	Ústecký	09. 02. 2024	nové vyhlášení
6262	PP	Vičice	Ústecký	28. 01. 2022	nové vyhlášení
6263	SCHU	Odkaliště Tušimice	Ústecký	23. 05. 2023	nové vyhlášení
833	PP	Horní Nekolov	Vysočina	20. 03. 2024	přehlášení
870	PP	Hájky	Vysočina	04. 04. 2024	přehlášení
959	PP	Čertův kámen	Vysočina	04. 04. 2024	přehlášení
1416	PR	U Hájenky	Vysočina	04. 04. 2024	přehlášení
6264	PP	Ráječek	Jihomoravský	28. 02. 2024	nové vyhlášení

RECENZE

Zamyšlení nad p/Ptačím světem

Ptačí svět

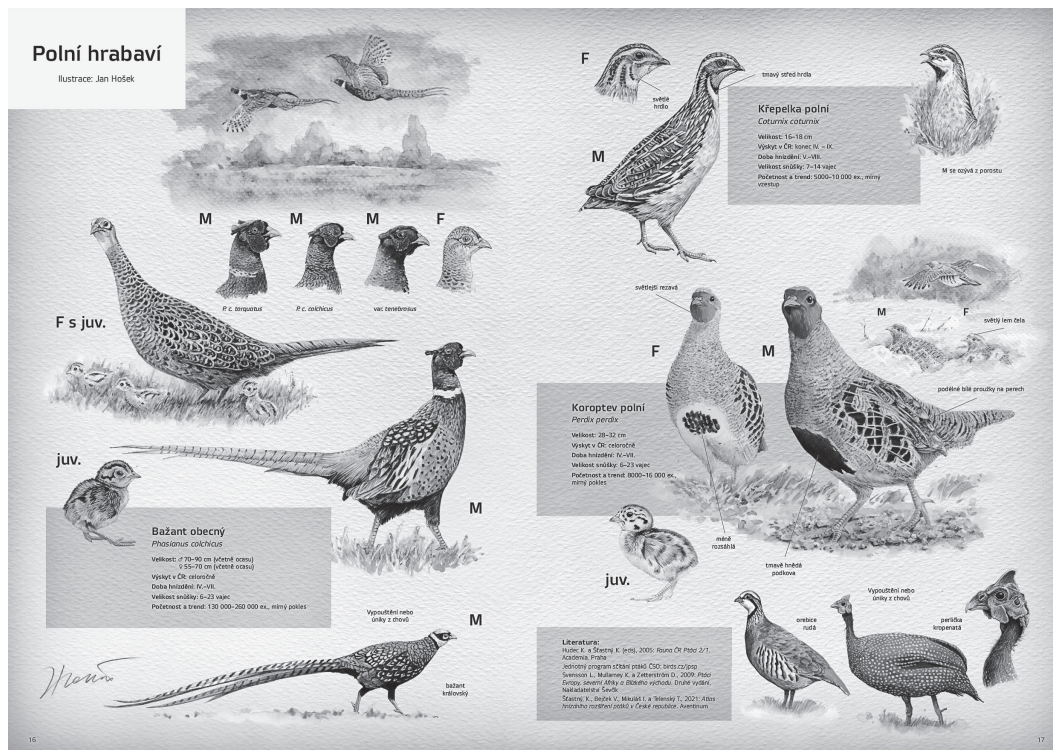
Česká společnost ornitologická, Praha, od r. 1994. Pravidelný čtvrtletník. ISSN 1803–6791.

Na počátku 90. let stála Česká společnost ornitologická (ČSO) na pomyslné křižovatce. Šlo o to, zda i nadále zůstane výběrovým učeným spolkem, nebo zda se vydá dosud neprošlapanou a vskutku nejistou cestou směrem k nevládní organizaci západního střihu. Představu, že by se členkou ČSO mohla stát třeba seniorka trávící hodiny a hodiny pečlivým pozorováním opeřenců na krmítku, aniž by zrovna četla studie v časopisech, jako je *The Auk* (dnes *Ornithology*), *Journal of Avian Biology* nebo *Ibis*, nemohli někteří dost dobře skousnout: obávali se – a dávali to zákonitě najevo –, že by uvedený v jejich očích kacírský krok významně snížil odbornou úroveň společnosti. Rozpor mezi vědeckými metodami pracujícími ornitology a nadšenci, šalamounsky vyřešilo zřízení odborné sekce a sekce ochrany ptáků.

Uvedená přeměna řízená nezdolným Janem Horou důsledně vyžadujícím po všech precizní práci, protože sám ji vždy odváděl, s sebou přinesla i zvýšené úsilí o výrazné zlepšení

Titulní strana a určovací dvoustrana aktuálního čísla Ptačího světa

publikační činnosti ČSO. Připomeňme, že odborný časopis Sylvia založený roku 1936 určitou dobu nevycházel vůbec a že Zprávy ČSO spadaly spíše do kategorie interní členský nepravidelník. Nápad německých a britských kolegů organizovat kampaň Pták roku nás zaujal do té míry, že v roce 1992 přišla na svět první brožura s titulní stránkou převzatou z obalu kultovního alba zpěváka, skladatele a multiinstrumentalisty Mikea Oldfielda. Nicméně citelně chybělo periodikum, jež by přitažlivým, ale nikoli podbíživým způsobem oslovilo nejen ornitology a ptáčkaře, ale i v nejlepším smyslu širokou veřejnost.

Na konci roku 1993 se podařilo prostřednictvím BirdLife International, tehdy čerstvé nástupnické organizace Mezinárodní rady pro ochranu ptáků (ICBP, viz *Ochrana přírody*, 78, 36–39, 2023), získat finanční prostředky na vydání zpravodaje. Nicméně grant obsahoval nepřekročitelnou podmínku: první číslo muselo vyjít ještě v prvním čtvrtletí následujícího roku. Trn z paty nám vytrhl jeden z nejtalentovanějších českých profesionálních ochránců přírody Jiří Janda. Dlouholetý vedoucí správy CHKO Třeboňsko připravil premiéru čtvrtletníku sekce ochrany ptáků ČSO doslova „na klíč“. Bez ohledu na enormní pracovní vytížení díky své nevyčerpatelné energii přiřkl tiskovinu snadno zapamatovatelné a současně navýsost výstižné jméno a vymyslel logo, dal dohromady příspěvky a redigoval je a nakonec články, které

autoři sice přislíbili, ale z nejrůznějších důvodů nedodali, sám dopsal. Jirka navíc včas a bezproblémově zabezpečil jak tisk, tak distribuci prvního Ptačího světa. Uplatnil přitom nejen nemalé ornitologické znalosti, ale i zkušenosti z předcházejícího působení, kdy pracoval jako redaktor pražského nakladatelství Academia, specializujícího se na vědeckou literaturu. Druhé číslo časopisu již ale nestačil dokončit. Tragická dopravní nehoda v překrásném koutě jím tak milovaného Třeboňska přervala nemilosrdně v 36 letech Jiřího vrcholně naplněnou životní pouť.

Časopis od počátků, kdy čítal šest stránek provedených ve třech barvách, doznal zásadních změn, a to nejen v rozsahu nebo grafice. Podívejme se proto na pravidelný obsah tohoto populárně naučného periodika vycházejícího od roku 2006 celobarevně na 28–32 stranách. Po úvodním sloupku, který obstarává uznávaná česká či zahraniční osobnost, jež ví, o čem hovoří, či spíše píše, a střípcích z činnosti organizace následuje stránka zajímavostí z biologie opeřenců složená z příspěvků čtenářů. Dále Barbora Kaminiecká představuje rozmanité pozoruhodnosti ptačího světa uveřejněné v zahraničí. Protože faunistika oprávněně patří mezi výkladní skříň ČSO, každé číslo přináší přehled významných dokumentovaných pozorování z předcházejícího období. V čísle 2/2024 jsme se tak mohli seznámit mj. s tajemnými strnady Pavlovských vrchů, se zastížením exotického

buňáčka Wilsonova (*Oceanites oceanicus*), jehož silný vítr zanesl z atlantského pobřeží našeho kontinentu až do severomoravských Hanušovic, či s výskytem americké kachny čírky modrokřídlé (*Anas discors*) v Tovačově, přičemž nešlo o uprchlíka z lidské péče.

Česká společnost ornitologická zapojovala do výzkumu avifauny, zejména do sběru údajů z terénu a jejich prvotního rozboru, neprofesionálně dávno předtím, než jsme začali uvedenému přístupu říkat *občanská věda*. Na stránkách Ptačího světa se tak pravidelně objevují informace kupř. o stále oblíbenějším sčítání ptáků na krmítkách pod názvem Ptačí hodinka či o registraci hnízd rorýsů obecných (*Apus apus*), kavek obecných (*Corvus monedula*) a jiříček obecných (*Delichon urbicum*). Letos se časopis věnuje – ostatně stejně jako v roce, kdy vyšlo první číslo – mezinárodnímu sčítání čápů bílých (*Ciconia ciconia*), v pořadí již osmému, a 4. celostátnímu sčítání čápů černých (*C. nigra*) – viz *Ochrana přírody*, 79, 2, v. 2024. První číslo každého ročníku cílí na již zmiňovanou kampaň Pták roku, takže již nevychází samostatná brožura, jak tomu bylo první dvě dekady jejího trvání.

Na několika stranách zpravodaje vystavují výsledky své tvorby fotografové přírody. Jsem si jist, že nejedním snímkem by nepohrdla ani redakce známého časopisu National Geographic. Rozhovory s (v nejlepším smyslu) osobnostmi

české ornitologie a ochrany ptáků nejsou vedeny formálně nebo jako nahrávky na smeč, ale ukazují je z více pohledů než jen z profilu. Obrazové klíče prezentují na názorných kresbách špičkového ilustrátora přírody Jana Hoška určitou skupinu či taxon opeřenců, kupř. polní hrabavé, srostloprsté a dudka chocholatého (*Upupa epops*) nebo mládřata kachen. Při čtení čtvrtletníku se vždy těším na rubriku lakonicky nazvanou *Ptačí svět v říši umění*, vyprávějící kupř. o uměleckých dílech, v nichž vystupuje proslulý pěvec slavík obecný (*Luscinia megarhynchos*) nebo sýček obecný (*Athene noctua*), určitou dobu inspirativní múza famózního Pabla Picassa. Mladým zájemcům o zmiňovanou třídu obratlovců poslouží rubrika předávající ornitologické poznatky poutavou formou, konkrétně jako hlavolamy a soutěže o ceny.

ČSO se postupně rozrostla do široce uznávané nevládní organizace s více než 7 300 členy, v Ptačím světě proto nemohou chybět podrobnější informace ze spolkové činnosti, kupř. z péče o šest ptačích parků, tedy soukromých rezervací, na jejichž výkup a správu přispívají právě členové. Trvalá profesionální deformace mi naléhavě připomíná, že nemohu opomenout erudované články beroucí si na mušku ohrožené ptačí druhy a synuzie a jimi osídlené biotopy.

Název další rubriky *Rady, tipy a návody* je dostatečně výmluvný sám o sobě: zahrnuje širokou škálu doporučení, od postupů podporujících populace a společenstva opeřenců i zdravou krajinu přes upozornění na publikace, které bychom neměli přehlédnout, až po návštěvu zajímavých muzejních expozic. Od prvního čísla najde čtenář v Ptačím světě poutavé články z pozoruhodných ornitologických lokalit roztroušených doslova po celém světě, při jejichž čtení se může na chvíli zasnít.

Stať, kterou čtete, není recenzí v pravém slova smyslu, na to je příliš osobní. Troufám si ale tvrdit, že Jiří Janda by měl bezpochyby ohromnou radost, kdyby viděl, do jaké obsahové i výtvarné podoby jeho vytožené dítko stačilo mezitím vyrůst. Ale nejen on.

Členové ČSO dostávají Ptačí svět, pokud nedávají přednost elektronickému čtení, zdarma, zatímco nečlenové si jej mohou předplatit. Navíc lze aktuální číslo i starší vydání zdarma stáhnout v pdf formátu na adrese <https://www.birdlife.cz/co-delame/publikace/ptaci-svet/>. ■

Jan Plesník

SUMMARY – OCHRANA PŘÍRODY 4/2024

Krása P., Libichová L. & Pelc F.: The Krušné hory/Ore Mts. Protected Landscape Area?

The Krušné hory/Ore Mts. (Northern Bohemia) are approx. 120 km long mountain area from the Jindřichovická vrchovina/Jindřichovice Highlands in south-west ranging up to the Nakléřovická hornatina/Nakléřovice Uplands close to the village of Petrovice in north-east. Due to Alpine rock folding the south-eastern margin of the mountain range was formed into a line edge made by steep slopes of tectonically lifted plates. Thus, there are elevation differences often exceeding 600 meters in a short distance. Raised peat-bogs are extensive there, in total covering approx. 4,000 hectares. Norway spruce (*Picea abies*) forests pass through the whole mountain range, in the Mt. Klínovec part of the mountains being Common lady fern (*Athyrium filix-femina*) climax mountain ones. During the last two years the basic background documents for declaring Protected Landscape Area (PLA) covering approx. 1,200 km² there, namely proposal for delineating it, PLA's zonation and other analytical documents were developed. In a broader context establishing the PLA should be beneficial for the region which was for a long time considered to be the most environmentally degraded within the whole Czech Republic. Nevertheless, from a point of view of the landscape, nature conservation, history and culture unique sites requiring better management have been preserved there. A conference organized by the Nature Conservation Agency of the Czech Republic and the Jan Evangelista Purkyně University Ústí nad Labem dealt with the topic in June 2024. Intensive negotiations with municipalities and other partners have been carried out. At present the whole region has been under economic transformation and after phase out of industry and brown coal mining is seeking for a new niche. In addition to better management of nature and the landscape declaring the PLA would offer long-term incentives to economy. On 29 July 2024 the Ministry of the Environment of the Czech Republic announced the intention to declare the Krušné hory/Ore Mts. PLA by a public decree. An inter-ministerial comment procedure/reflection process has been currently under way. ■

Fuglíková J.: Availability of Food and Sites for Sleeping and Providing Offspring with Food – These are Troubles for Czech Insect Pollinators!

Insect pollinators have been rapidly declining in the Czech Republic as well as in other European Union's Member States, some of them being on the verge of extinction. Their importance is not only in food production but pollination is an essential precondition to maintain healthy and diverse ecosystems. There has been no single driver of wild insect pollinators decline and loss. The drivers include land-use changes, intensive production, pesticide use, environmental and light pollution, invasive alien species, pathogens and climate change. Pollinators are a huge and diversified insect group, in the Czech Republic including mainly bumblebees (*Bombus* spp.), hoverflies (*Syrphidae*), house flies (*Muscidae*), beetles (*Coleoptera*), butterflies and moths (*Lepidoptera*) or wild bees as well as the Western honey bee (*Apis mellifera*).

And possible consequences of the insect pollinator decline and loss? Almost 90 % of world's wild flowering plants depend at least partially on animal pollination to reproduce, 50 % of them depend fully. Plants cannot learn to live in the world without pollinators, breaking a long-term co-evolution of plants and insects is irreversible and has principal impacts not only on both the groups of organisms. Pollinators offer an excellent possibility to be model organisms for explaining importance and necessity of wild living organism biological diversity. They also provide indisputable benefits when pollinating orchards, vegetable fields or gardens, wild pollinators enhance or directly provide food production, particularly crops of high nutritional value. The latter is the principal reason why we should protect and conserve the above insect group, too. ■

Pešout P. & Porteš M.: Czechoslovak Army Mine/CSA Quarry: the Biggest Ever Ecological Restoration Project in the Czech Republic

Compared to other brown coal open-pit mines or quarries in the Most Basin (North Bohemia) seeking for future use of the Czechoslovak Army Mine/CSA Quarry was quite in advance, particularly because of the near deadline of planned brown coal mining termination. Since the very beginning the approach to the Czechoslovak Army Mine/CSA Quarry has

been developed and debated as pilot one for other postmining areas. The Vršany Mine/Quarry is the other brown coal open-pit mine or quarry where the tested approach has been applied. The Nature Conservation Agency of the Czech Republic (NCA CR) in cooperation with the Czech University of Life Sciences Prague also elaborated necessary analyses there. Based on them as well as energetic potential assessment with respect of solar power station location, the Inter-sectorial Group agreed on the solution delineating 4.8 km² for ecological restoration. The Government of the Czech Republic by its Resolution No. 298/2024 approved the proposal on comprehensive and effective use of the remaining mine in the Vršany Mine/Quarry and commissioned the NCA CR with preparation of National Nature Monument declaration in the proposed extent there. At present the precise delineation of the area reflecting the final estimation of the active mining termination is debated because mining will be allowed in the Vršany Mine/Quarry by 2052 but it can be terminated from economic reasons before 2030. ■

**Hofmeister J., Pouska V.,
Palice Z., Šoun J. & Vondrák J.:
Importance of Temporal and
Spatial Continuity of Forest
Habitats for Forest Biodiversity**

Research on species composition of epiphytic and epixylic lichen communities in relation to forest habitat structure and temporospatial continuity at ten sites with the remarkable lichen biota in the Czech Republic shows that the species composition is influenced by heterogeneity and preservation of forest habitats on the local and landscape level. In addition to variability in conditions at the particular site spatial and temporal continuity of the habitats is of utmost importance for lichen species diversity. At many sites studied, it also is threatened by continuing economic/management interventions in the immediate vicinity of Specially Protected Areas (SPAs): current size of such SPAs is mostly completely insufficient and according to this study it should reach at least 300 hectares. At present the coverage of strictly protected areas is estimated at less than 1.5% of the Czech Republic territory. It is far from the goal to strictly protect at least 10 % of the territory set up by the European Union's Biodiversity Strategy for 2030. The goal is justified just by the facts provided by this study. ■

**Hubený P.: Natural and Artificial
Forest Restoration Effectivity**

For assessing natural and artificial forest restoration effectivity four clearings after logging (Laka, Lenora, Říjiště and Perník) and a site after wind and European spruce bark beetle (*Ips typographus*) disturbances (Poledník) in the Šumava/Bohemian Forest Mts. Two sites, namely Poledník and Říjiště, were not artificially reforested. At Říjiště site, two 20 × 20 meters game-proof fences were established where European silver firs (*Abies alba*) were planted, within a clearing artificial restoration were not applied. At the other sites artificial planting was carried out aiming at improving species composition in the future growths. From these plots, restoration density and its species composition were derived. The final density was compared with records on numbers of tree species used in artificial restoration. One of the main goals of the study was to find in which extent artificial planting can influence future forest stands. Assessing the number of individuals contributing to rejuvenation on the clearings and artificial planting effectivity aiming at changing species composition in favour of other trees than the Norway spruce (*Picea abies*) suggest that the whole process has been dominated by natural regeneration and by coming-back prevalence of Norway spruce forest where undoubtedly also other woody plant species shall survive: the latter shall not definitely prevail in the future forest generation. On clearings forests similar to those being there before logging shall grow, in many aspects they shall be more structured, possibly with more gaps; nevertheless, they will be similar to the previous ones. Surprisingly enough, they will be also similar to those growing there in the 19th century, i.e. to descendants of primary forests. ■

**Vondřejc T.E.: Alpine Longhorn
Beetle Management in the
Vlára River Pass Special
Area of Conservation**

The Alpine longhorn beetle, also known as the Rosalia longicorn (*Rosalia alpina*) is among the most beautiful beetles occurring in the Czech Republic. Its bright blue coloration with black spots on elytra makes it an unmistakable species. Its life cycle lasts three years. Alpine longhorn beetle's main food woody plant unambiguously is the European beech (*Fagus sylvatica*); moreover, it can also inhabit other deciduous broad-leaved trees, e.g. the Wytch elm (*Ulmus glabra*) or the Sycamore (*Acer pseudoplatanus*).

The beetle requires sufficient amount of dead wood because females oviposit the fertilized eggs into it: they use both fresh breaks, standing remnants of trees or fallen trunks and dying wood on trees having been still living.

In Bohemia, the last population lives in the Ralská pahorkatina/Ralsko Uplands, on Malý Bezděz and Velký Bezděz hills. In Moravia it occurs in floodplain forests along lower reaches of the Morava/Moravia and Dyje/Thaya rivers. The Bílé Karpaty/White Carpathians Mt. Protected Landscape Area (PLA, Southern Moravia) is inhabited by beetle's Carpathian population that can be found particularly in the Vlára River Pass. The Nature Conservation Agency of the Czech Republic, namely its Bílé Karpaty/White Carpathians Mts. PLA Regional Branch, has been for several years implementing a lot of measures aiming at targeted support to and conservation of the Alpine longhorn beetle. Regular monitoring of Specially Protected Species and of their habitats is an important part of their management. In the Vlára River Pass area, targeted mapping including a concurrent assessment of management measure impacts has been for several years carried out. From this point of view, particularly an inventory aiming at saproxylic and mycophagous beetles performed in 2018 was principal: 222 species were determined in the course of it. ■

**Hauck D., Konvička O., Venkrbec
T., Marek J., Šácha D., Barčíková
S., Čížek L. & Veselý M.: Monitoring
of the Alpine Longhorn Beetle
(*Rosalia alpina*) in the Vlára River
Pass Special Area of Conservation**

In the northern part of the Bílé Karpaty/White Carpathians Mts. Protected Landscape Area, the Vlára River Pass Site of European Importance (SEI, pursuant to Act No. 114/1992 Gazette on Nature Conservation and Landscape Protection, as amended later, the term for Site of Community Importance, SCI, later Special Areas of Conservation, SAC, under the European Union's Habitats Directive) is located. The Alpine longhorn beetle, also known as the Rosalia longicorn (*Rosalia alpina*) is one of the nature conservation targets there. In 2021 the Nature Conservation Agency of the Czech Republic commissioned the beetle's monitoring to be carried out there aiming at gathering detailed information on the species. Due to mark-recapture method applied it was found that the population size is more than 3,000

individuals, of them about one quarter being females. Species' mobility was also studied. In total there were 12 movements by flights longer than one kilometre, the longest reaching 3,300 meters. Research also showed that there is an important subpopulation west of the SEI/SAC, consisting of approx. one fifth of the individuals and that there are movements by flying between the Czech and Slovak Alpine longhorn beetle populations. Among non-target species found during the study, critically endangered longhorn beetles *Necydalis ulmi* a *Stictoleptura erythroptera* should be mentioned. Comparing aerial photographs from 2006 and 2018 demonstrated that 34.5% of old European beech (*Fagus sylvatica*) growths were logged within the SEI/SAC in 12 years only. Based on outputs of the research management was proposed consisting of non-intervention approach, selected management, increase in dead wood amount, increase in numbers of reserved solitary trees intentionally left on clearings and particularly of trimming trees. ■

Prach J., Pokorný P., Prach M., Hošková K., Fér T. & Bednář P.: The European Larch More Native than Previously Thought. How to manage it in Specially Protected Areas?

European larch (*Larix decidua*) was widespread during the last glacial period. Later during the Holocene, it got gradually replaced by other competitively stronger tree species. Larch then survived only in the Alps and other scattered areas around the Carpathians. Later in the pre-history, Middle Ages and Early Modern era, larch was likely rare, but we lack enough historical evidence. Then in the last three hundred years, larch was artificially planted.

In the region between the Alps and the Carpathians, European larch has traditionally been considered native only in the Nížký Jeseník Mts. This opinion was based on historical forestry research. The gap in our knowledge is caused by the fact that larch is very difficult to detect by paleoecological methods – pollen and charcoal analysis. The absence of evidence was then interpreted as absence of the species. This perspective was recently challenged by new research documenting long term survival of larch at multiple sites in the sandstone regions of Northern Bohemia. The sites are connected to the habitat of pine forests and rocks. Our following research focusing on the genetics of current populations of larch, which

A raised peat-bog in the proposed Krušné hory/Ore Mts. Protected Landscape Area. Photo Radek Fišer

allows detecting the relationships and origin of the populations, so far did not confirm relict lineages. A Large proportion of current larch populations in Czechia are genetically similar to larches from Tyrol in the Alps, therefore we interpret them as artificial plantations.

As a result, we recommend that European larch should not be eliminated during management practices of natural protected areas as it does not pose any danger compared to other actually invasive species. Some of the populations can even turn out to be relict and thus would be valuable targets for conservation. Using larch in Czech forests can also be a good compromise between common timber production forestry and nature conservation. ■

Miklín J. & Kmet J.: On the Pavlov Hills, Their Beauty and Diversity

Since 2024, the Pavlov Hills Protected Landscape Area (PLA) has had its visitor centre – the Pavlov Hills House of Nature that was built by rebuilding and completion of the former archaeological museum at the village of Dolní Věstonice (South Moravia). An exposition having the Eurasian hoopoe (*Upupa epus*) as a mascot presents the Pavlov Hills colloquially called Pálava as an area displaying extraordinarily high species richness as well as a long-term coexistence between humans and nature. An idea to use the museum's historical building at Dolní

Věstonice had for the first time emerged in 2016 and in 2017 it was elaborated into a conceptual intent. The background for the establishing the exposition was the document entitled as Strategy for Visitors in the Pavlov Hills PLA, which also includes the Pavlov Hills House of Nature Outline. The latter defined the main aim of the exposition as follows: Through the exposition and services in the Pavlov Hills House of Nature to help visitors to perceive importance, beauty, but also vulnerability of the Pavlov hills landscape, to appreciate its uniqueness and efforts paid to protection, conservation and management of the area by the State Nature Conservancy authorities, managers, municipalities, museums and other bodies as well as local people and to inspire visitors to support conservation of natural and cultural values by their behaviour there. Based on the above, experts developed the up-to-date, interactive and varied exposition. Its motto welcoming visitors is On the Pavlov Hills, their Beauty and Diversity and Responsibility of Humans for Their Fate. Preparatory work started in 2017 and an application for subvention was submitted within the Operational Programme Environment (OPE) in November 2018. Just in 2019 developing movies, exhibits, texts and design began. Particularly construction had to be delayed due to various administrative difficulties so the construction itself started in early 2023. the exposition was finalised in spring 2024 and the

House of Nature was launched 14 June 2024: in the event Mr Petr Hladík, Minister of the Environment of the Czech Republic and Mr Jan Grolich, President of the Regional Council of the South Moravian Region participated. ■

Plesník J.: The Paris Convention Tries to Preserve Heritage of All Humanity

In 1965 a conference calling for a “World Heritage Trust” to preserve “the world’s superb natural and scenic areas and historic sites for the present and the future of the entire world citizenry” was organised just in the official residence and workplace of the U.S. president – the White House. Finally, the Convention Concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage was adopted by the UNESCO General Conference at its 17th session in Paris 16 November 1972.

Natural monuments inscribed on the UNESCO World Heritage List should be natural features consisting of physical and biological formations or groups of such formations, which are of outstanding universal value from the aesthetic or scientific point of view. Further they can be geological and geomorphological formations and precisely delineated areas which constitute the habitat of threatened species of wild animals and plants of outstanding universal value from the point of view of science or conservation. The category also includes natural sites or precisely delineated natural areas of outstanding universal value from the point of view of science, conservation or natural beauty.

Before properties can be proposed for inscription as a World Heritage Site (WHS) they must be on the tentative lists of the Parties. In July 2024 there were 196 State Parties to the World Heritage

Convention. The World Heritage Committee at its session assesses the proposal and takes the decision. The Party should also present a detailed management plan. As of 1 August, 2024 there were 1,223 UNESCO World Heritage Sites, of them 231 being natural heritage sites. In the Czech Republic, there currently are 17 WHS, 16 of them being cultural. The fact reflects an exceptional cultural wealth well-preserved within the country. Since July 2021 the Jizerskohorské bučiny/Jizera Mts. Beech Forest (Liberec Region, northern Bohemia), a component of the serial WHS *Ancient and Primeval Beech Forests of the Carpathians and Other Regions of Europe* has been the Czech Republic’s very first natural UNESCO World Heritage Site. ■

KONTAKTY NA AUTORY:

Simona Barčíková

Inšpektorát životného prostredia Žilina
simka713@gmail.com

Pavel Bednář

Výzkumný ústav lesního hospodářství
a myslivosti
bednar@vulhmop.cz

Lukáš Čížek

Entomologický ústav AV ČR
cizek@entu.cas.cz

Pavla Čížková

Správa NP Šumava
pavla.cizkova@np.sumava.cz

Martin Dušek

AOPK ČR,
šéfredaktor časopisu Ochrana přírody
martin.dusek@nature.cz

Tomáš Fér

Univerzita Karlova,
Přírodovědecká fakulta
tomas.fer@centrum.cz

Jana Fuglíková

Ministerstvo životního prostředí,
vedoucí Oddělení druhové ochrany
jana.fuglikova@mzp.cz

Jonáš Gaigr

AOPK ČR,
Oddělení sledování stavu druhů
živočichů
jonas.gaigr@nature.cz

Martin Gillár

Ekofilm
press@ekofilm.cz

David Hauck

Entomologický ústav AV ČR
dhauck@centrum.cz

Petr Havel

Ministerstvo životního prostředí,
vedoucí Oddělení ochrany
biodiverzity EU
petr.havel@mzp.cz

Jeňýk Hofmeister

Ústav výzkumu globální změny
AV ČR
hofmeister.j@czechglobe.cz

Kristýna Hošková

Univerzita Karlova,
Přírodovědecká fakulta
kristyna.kuncova@natur.cuni.cz

Pavel Hubený

Správa NP Šumava,
ředitel
pavel.hubeny@np.sumava.cz

Jiří Kmet

AOPK ČR,
RP Jižní Morava,
vedoucí oddělení
Správa CHKO Pálava
jiri.kmet@nature.cz

Ondřej Konvička

Entomolog
brouk.vsetin@centrum.cz

Petr Krása

AOPK ČR,
RP Správa CHKO Slavkovský les
petr.krasa@nature.cz

Lenka Libichová

AOPK ČR,
RP Správa CHKO České Středohoří
lenka.libichova@nature.cz

Josef Marek

Univerzita Palackého,
Přírodovědecká fakulta
josef.marek01@upol.cz

Jan Miklín

Dům přírody Pálavy,
vedoucí
dumprirody@rmm.cz

Zdeněk Palice

Ústav výzkumu globální změny AV ČR
palice.z@czechglobe.cz

František Pelc

AOPK ČR,
ředitel
frantisek.pelc@nature.cz

Pavel Pešout

AOPK ČR,
ředitel Sekce ochrany přírody a krajiny
pavel.pesout@nature.cz

Jan Plesník

AOPK ČR Praha
poradce pro mezinárodní vztahy,
Samostatné oddělení vnějších vztahů
jan.plesnik@nature.cz

Petr Pokorný

Univerzita Karlova,
Přírodovědecká fakulta
pokorny@cts.cuni.cz

Michal Porteš

AOPK ČR,
RP Správa CHKO České Středohoří
michal.portes@nature.cz

Václav Poustka

Ústav výzkumu globální změny AV ČR
poustka.v@czechglobe.cz

Jindřich Prach

AOPK ČR,
RP Střední Čechy, Správa CHKO
Český kras
jindraprach@gmail.com

Martin Prach

Univerzita Karlova,
Přírodovědecká fakulta
martinprach@seznam.cz

Vít Slezák

AOPK ČR,
RP Olomoucko,
vedoucí oddělení
Správa CHKO Jeseníky
vit.slezak@nature.cz

Olga Svobodová

AOPK ČR,
Sekce ochrany přírody a krajiny
olga.svobodova@nature.cz

Dušan Šácha

Správa CHKO Biele Karpaty
dusan.sacha@sopshr.sk

Jaroslav Šoun

Ústav výzkumu globální změny AV ČR
soun.j@czechglobe.cz

Tadeáš Venkrbec

Univerzita Palackého,
Přírodovědecká fakulta
tadeasvenkrbec@gmail.com

Milan Veselý

Univerzita Palackého,
Přírodovědecká fakulta
veselym@prfnw.upol.cz

Jan Vondrák

Ústav výzkumu globální změny AV ČR
vondrak.j@czechglobe.cz

Tomáš Ernest Vondřejc

AOPK ČR,
RP Správa CHKO Bílé Karpaty
tomas.vondrejcz@nature.cz